

YOSHLARNI KASB-HUNARGA YO‘NALTIRISH MARKAZLARI FAOLIYATI VA ZAMONAVIY KASBLAR BO‘YICHA STATISTIK TADQIQOT

Abduvohidov Abbas Narzullayevich

Sirdaryo viloyati Boyovut tumani 53-sonli maktab psixologi

Anotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston yoshlari orasida kasb-hunar tanlash jarayonini takomillashtirish, tashxis markazlarining faoliyati va ularning islohoti, shuningdek, zamonaviy kasblarning oylik daromadlari bo‘yicha tahlillar yoritilgan. Psixologlarning o‘quvchilart kasb tanlashidagi o‘rni, yoshlar bilan olib borilayotgan psixodiagnostik va yo‘naltiruvchi ishlari, xalqaro tajribaga asoslangan metodik yondashuvlar orqali tahlil qilingan. Maqola davlat siyosatidagi ustuvor yo‘nalishlardan biri bo‘lgan bandlik va ta‘lim integratsiyasiga e‘tibor qaratadi.

Kalit so‘zlar: Kasb-hunarga yo‘naltirish, tashxis markazi, psixologik diagnostika, yoshlar bandligi, kasblar oyligi, psixologik maslahat, mehnat bozori, kasb tanlash, kasbiy orientatsiya, islohotlar.

Bugungi kunda O‘zbekiston yoshlarini mehnat bozoriga tayyorlash va kasb-hunarga yo‘naltirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta‘kidlaganidek, *“Har bir yoshning kasbi bo‘lsa – kelajagi, hayoti barqaror bo‘ladi”*. Bu yondashuv asosida mamlakatimizda bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda, xususan, kasb-hunar diagnostikasi va yo‘naltirish bo‘yicha tashxis markazlari faoliyati kuchaytirilmoqda. 2024–2025 yillarda Respublikamizda tashkil etilgan yangi avlod kasb-hunar tashxis markazlari yoshlarning qiziqishi, intilishlari va psixologik xususiyatlarini aniqlash orqali ularni to‘g‘ri yo‘nalishga yo‘naltirishga xizmat qilmoqda. Ushbu markazlarda quyidagi innovatsion yondashuvlar joriy etilmoqda:

- Psixologik va professional diagnostika: Har bir o‘quvchi bilan individual suhbat, test va amaliy mashg‘ulotlar asosida kasbga moyilligi aniqlanadi.
- Raqamli kuzatuv tizimlari: Har bir ishtirokchining yillik rivojlanishi tahlil qilinib, unga mos tavsiyalar ishlab chiqiladi.

•Real sektor bilan integratsiya: Tashxis markazlari korxonalar bilan hamkorlikda ishlaydi, bunda kasblarning amaliy taraflari yoshlar bilan bevosita tanishtiriladi. Yoshlarni kasbga yo‘naltirishda o‘sha kasbning kelajakdagi oylik daromadi muhim omillardan biridir. Quyida ba’zi dolzarb kasblarning o‘rtacha oylik daromadlari (2025-yil 1-chorak ma’lumotlari asosida):

Kasb turi	O‘rtacha oylik (so‘m)	Eslatma
IT mutaxassisi	8 000 000 – 15 000 000	Dasturlash, veb-ishlab chiqish
Avtomexanik	5 000 000 – 8 000 000	Amaliy ko‘nikmalarga talab yuqori
Tikuvchi / dizayner	4 000 000 – 7 000 000	Mahalliy va eksportga mo‘ljallangan mahsulot
Elektrotexnik	6 000 000 – 9 000 000	Qurilish va sanoat tarmoqlarida kerakli
Kosmetolog / vizajist	4 500 000 – 8 000 000	Xizmat ko‘rsatish sohasi kengaymoqda
Traktorchi / agrosanoat	4 000 000 – 6 500 000	Qishloq xo‘jaligi texnikasi

Bu raqamlar yoshlarning real hayotda raqobatbardosh bo‘lishi va o‘z kasbi orqali daromad topish imkoniyatini ochib bermoqda. Import o‘rnini bosuvchi va eksportga yo‘naltirilgan kasblar alohida ustuvorlik kasb etmoqda. Kasb tanlash – nafaqat iqtisodiy, balki psixologik qaror. Yoshlarning o‘ziga ishonchini oshirish, ichki salohiyatini yuzaga chiqarish va stress holatlarining oldini olishda maktab va tashxis markazi psixologlarining roli beqiyosdir.

Psixologlar quyidagi usullar orqali ishlamoqda:

- Kasb-hunar testlari (Holland testi, MBTI va boshqalar);
- Kasblar olamiga sayohat – amaliy mashg‘ulotlar orqali kasblar bilan tanishtirish;
- Mentorlik dasturlari – faol kasb egalarini yoshlar bilan bog‘lash;
- Ruhiiy tayyorlik treninglari – qaror qabul qilish, o‘zini namoyon etish va muammoli vaziyatlarga moslashish.

O‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis markazining 2024-yilgi faoliyati quyidagicha:

- **Yillik tashriflar soni:** 1 691 ta
- **Yarim yillik tashriflar (noyabr 2024 – mart 2025):** 731 ta

So‘nggi 3 oyda (mart 2025 – may 2025): 227 ta tashrif amalga oshirilgan . Bu ko‘rsatkichlar markazning faoliyati yildan-yilga oshib borayotganini ko‘rsatadi. Bugungi globalashuv davrida yoshlar faqat an’anaviy emas, balki zamonaviy, xalqaro darajadagi kasblarni egallashi zarur. Tashxis markazlarining modernizatsiyasi, kasb tanlashda psixologik yondashuvning kuchaytirilishi va mehnat bozorida oyliliklar haqida ochiq ma’lumotlar mavjudligi yoshlarning ongli tanlov qilishiga zamin yaratmoqda.

Kelajagimiz egalari bugundan boshlab o‘z kasbini sevib tanlasa – O‘zbekistonning ertangi kuni ham porloq bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 13-apreldagi PQ–208-sonli qarori “Yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish va bandligini ta’minlash bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”.
2. Shavkat Mirziyoyevning nutqi – “Yoshlarimizning har birining kasbi bo‘lsa – jamiyatimizda barqarorlik bo‘ladi”, 2023-yil iyul.
3. O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi statistik axborot byulleteni, 2025-yil 1-chorak.

4. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) hisobotlari – “Youth Employment and Skills Development”, 2023.
5. V. Shadrikov. *Kasbiy yo‘naltirish psixologiyasi*. Moskva, 2020.
6. X. Ortiqov, D. Nazarov. *Kasb tanlash psixologiyasi asoslari*. Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
7. Holland, J. L. (1997). *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*.